

Довершуємо лекцію рекомендаціями книжок, що допоможуть читачам збагнути правдивий образ дитинства доби Середньовіччя:

Ар'єс Філіпп. Століття дитинства: соціальна історія сімейного життя = Centuries Of Childhood / Філіпп Ар'єс. – Random House, 1996. – 416 с. – англ. мовою.

У цій новаторській і важливій книзі Філіп Ар'єс досліджує дітей та їхнє місце в сімейному житті від середньовіччя до кінця вісімнадцятого століття. У першому розділі книги досліджується поступова зміна середньовічного ставлення до дітей, на яких дивилися як на маленьких дорослих, щойно вони вийшли з дитинства, до усвідомлення дитини в сімнадцятому та вісімнадцятому століттях як центр сімейного життя. Далі Овен досліджує шкільне навчання дітей і розвиток сучасних методів навчання. У другому розділі він описує метаморфозу сім'ї: спочатку сім'я була осередком, у якому все було відкритим і публічним, а діти змішувалися з дорослими в суспільному житті громади; зрештою сім'я стала закритим або приватним суспільством, у якому діти мали унікальний і важливий статус.

Басенко Р.О. ДИТИНА І ДИТИНСТВО У РАННЬОМОДЕРНИХ ВЧЕННЯХ ПРО ЦІЛІСНУ ОСВІТУ ОСОБИСТОСТІ / Руслан Олександрович Басенко // Імідж сучасного педагога : електрон. наук. фах. журн. – 2025. – № 1 (220). – С. 21-25.

Білецька С. С. Еволюція уявлень про дитинство у період Нового часу (західна цивілізація) / С. С. Білецька // Новий Колегіум. – 2013. – № 4. – С. 67-72.

Год Б. Виховання в епоху європейського Відродження (середина XIV – початок XVII століття) : монографія / Б. Год. – Полтава : АСМІ, 2004. – 464 с.

Год Б. Дитячі ігри (від Античності до початку ранньомодерного часу) : монографія / Б. Год. – Полтава : Вид-во ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. – 182 с.

Демчук Стефанія. Доба постів і карнавалів. Як жили, пили і кохалися у середньовіччі / Стефанія Демчук. – Київ : Віхола, 2023. – 336 с.

Дитина й дитинство в середньовічному та ранньомодерному соціумі : бібліографічний покажчик / уклад. : А. Момот, А. Подгорна, І. Сердюк. – Київ : К.І.С., 2020. – 78 с.

Бібліографічний покажчик акумулює наукову літературу присвячену вивченню історії дитинства у домодерну епоху (монографії, тематичні збірники, статті, довідкові ресурси) з акцентом на європейській та українській історіографії. Матеріал представлений за тематично-алфавітним принципом, підготовлений іменний покажчик. Видання містить історіографічний огляд основних напрацювань у вивченні історії дитинства. Видання розраховано на здобувачів вищої освіти, фахівців, усіх, хто цікавиться історією дитинства та родинного життя.

Долга Н. М. Образ дитини в античній і середньовічній літературній традиції / Н. М. Долга // Закарпатські філологічні студії / редкол.: І. М. Зимомря (гол. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін. – Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", – 2021. – Т. 2, Вип. 19. – С. 154–159.

У статті окреслені особливості формування образу дитини в літературі античного й середньовічного періодів. Розглянуті ціннісні підходи до життя й творчого розвитку дитини. Констатовано, що образ дитини, настільки популярний у сучасній культурі, був недостатньо чітко окреслений в часи розвитку античної й середньовічної літератури. Метою є систематизація й узагальнення історичних відомостей прообразу дитини в античній і середньовічній літературній традиції. Об'єктом дослідження цієї статті є дитячий літературний образ. Предметом дослідження виступають особливості художнього й літературного висвітлення образу дитини у часи до початку Нового часу (тобто орієнтовно до XVI століття). Виявлено, що у відповідності до одного з найбільш поширених підходів дитинство розуміється як модель суспільних відносин певного історичного періоду з певними обставинами і специфічними рисами обумовленості відносин між поколіннями. Встановлено, що уперше дитина як художній герой з'являється у давньогрецькій драмі. У багатьох ранньосередньовічних літературних пам'ятках зафіксовані прояви жорстокого ставлення до дітей: зумисне вбивство новонароджених, нещасні випадки, пов'язані з недбалим ставленням, підкидання дітей. З'ясовано, що загалом в епоху стародавніх часів й Середньовіччя були сформовані такі типи дітей: «герої», «жертви», «діти-підкидьки», «божественні діти» й «діти-шахраї» (наведені приклади кожного образу). Вивчення проблематики даної статті свідчить про різні підходи стосовно сутності дитинства: від образу «малого дорослого» (стародавні часи, середньовіччя) до філософії щасливої дитини й науково обґрунтованої педагогіки у Ж.-Ж.Руссо (XVIII століття). Серед вагомих перспективних напрямів дослідження даної тематики – компаративний аналіз зображення дитячих образів у літературі різних регіонів світу в часи античності й середньовіччя, наприклад, у стародавньому Китаї й античній Греції чи Римі, оцінка сукупності художніх прийомів, якими зображувалися різні характери дитини в період стародавності й середніх віків.

Роттердамський Еразм. Похвала глупоті. Домашні бесіди / пер. з лат. В. Литвинова, Й. Кобова. – Київ : Основи, 1993. – 319 с.

Сердюк І. «Маленький дорослий»: Дитина й дитинство в Гетьманщині XVIII ст. / І. Сердюк. – Київ : К.І.С., 2018. – 456 с.

Федяєва В. Дитинство: підходи до вивчення в наукових розвідках французького історика Ф. Арієса (1914–1984) / В. Федяєва // Історико-педагогічний альманах. – 2012. – № 1. – С. 73–76.

ФЕНОМЕН ДИТИНСТВА У ФІЛОСОФСЬКІЙ АНТРОПОЛОГІЇ: ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС // New Collegium= Новий Колегіум. – 2024. – May. - №113 (1). – С.17-22.

Дитинство — етап людського життя, що розпочинає існування людини, він якісно відрізняється від інших вікових проміжків життя особливостями інтелектуальної, емоційно-вольової та діяльнісної сфери. Ідея круговороту та нелінійного сприйняття часу в язичницькій культурі робить дитинство близьким до небуття. У християнстві дитинство сприймається крізь призму і плотського, і духовного народження, батьківства та синівства. В епоху Відродження у зв'язку з актуалізацією проблеми людини та розвитком ідей гуманізму гостро постало питання про значення дитинства у становленні людини. В епоху Нового часу дитинство інтерпретується як період ущербності та неповноцінності, розглядається лише у перспективі дорослішання, а не як самодостатня сутність. У XX ст. дитина постає самодостатньою істотою, що має право на існування, на власні переживання, на власні, окремі від дорослих, особливості духовного, емоційного, морального та психічного розвитку. Однією з ідей, поставлених службою радянської пропаганди, виступила ідея дитинства. Радянське гасло «Діти — наше майбутнє!» повинно було транслювати створюваний і культивований образ дитини, який вдячно користується благами держави. Реконструкція психолого-педагогічних моделей дитинства дозволяє зробити висновок про важливу ідею цілісного буття дитини у філософській антропології. Уявлення про цілісність реалізується через систему виховання, що мислиться тут як ґлибинний взаємозв'язок індивідуального (особистості дитини) та соціального, зміна кожного компонента цього взаємозв'язку здатна якісно змінити всю систему в цілому.

Шевців Г.М. ЛІТЕРАТУРНА ПРЕЗЕНТАЦІЯ ДИТИНСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СПОГАДОВОМУ ПИСЬМІ: ВІД ПРОСВІТНИЦТВА ДО РОМАНТИЗМУ / Г. Шевців // Літератури світу: поетика, ментальність і духовність. – 2017. – Вип. 10. – С. 213–223.

Ariès P. L'enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime = Дитина та сімейне життя за Старого режиму/ P. Ariès. – Paris ; Seuil, 1973. – 350 s.

Vives J. L. Tratado de la Ensenanza. Introduccion a la Sabiduria. Escolta del Alma. Dialogos. Pedagogia Pueril / est. prelim. y prologos J. M. Villalpando. – Mexico : Editorial Porrúa, 2004. – N. 447. – 448 s.

Camerarius J. Praecepta vitae puerilis [...]. Vitae morumque [...] praecepta exposita versibus. De gymnasiis dialogus. – Basel : Hervagius, 1536. – 62 s.

